

ALLT FRÅN
DINO-
SAURIER
TILL MORMOR
FRÅN BAKTID TILL FRAMTID

EN INSPIRATIONSSKRIFT

Om lustfyllt lärande genom kulturarv för förskola, museer och kulturarvsföreningar. Välkommen att följa med på vår resa där vi utvecklat en metod för lärande genom kulturarv.

Texter

Elisabeth Corsander, Bohusläns museum

Marika Russberg, Bohusläns museum/Bohusläns hembygdsförbund

Gunilla Karlsson, Bokenäs hembygdsförening

Erica Strand och Marcus Hermansson, Matildaskolan

Foto, illustrationer, design och utformning

Marcus Hermansson, Matildaskolan, om inte något annat anges. Se bildförteckningen på sidan 31.

Med stöd från

Thordénstiftelsen

Lars-Åke Frykholm, grundare av Matildaskolan

Bokenäs
Hembygdsförening

INNEHÅLL

Inledning	4
Det var så här det började	5
Vilka är vi?	6
Vad är kulturarv för dig?	9
Historiskt medvetande och historiemedvetande	10
Barns tankar om tid	11
Helhet och hållbarhet	12
Källor och källkritik	13
Metoden - så här gjorde vi!	14
Vårt årshjul	15
Barns tankar om gamla saker	16
Barns tankar om återbruk	18
Tid och traditioner	19
Utställningar på Bohusläns museum	20
Besök i förskolan	21
Besöket på hembygdsgården	22
Sysslor på hembygdsgården	23
Röster från pedagogerna	27
Tillsammans	28
Vad händer nu - hur tänker vi framåt?	30
Litteratur och bilder	31

DU VET VÄL att du kan ladda ner denna skrift från Bohusläns museums webbplats (bohuslansmuseum.se). Klicka på "För skolan", där finns också tillhörande häfte med tips och idéer på aktiviteter, material med mera för att enkelt kunna komma igång med aktiviteter kring lärande genom kulturarv.

INLEDNING

Några ord allra först

Under lång tid har det funnits en önskan från Bohusläns museums pedagogiska verksamhet om ett fördjupat samarbete med förskola, skola och kulturarvsföreningar. Att tillsammans skapa former för ett erfarenhetsutbyte och ett långsiktigt och hållbart samarbete. Bohusläns museums museipedagog Elisabeth Corsander tog initiativ till det samarbete som var början på projektet som blev *Allt från dinosaurier till mormor – från baktid till framtid*.

Projektet fick sitt namn för att det visade det sig att barn tänker att "förr i tiden" är allt från dinosaurier till mormor. Begreppet "baktid" kommer också från ett barn som tyckte att hennes farmor hela tiden pratade om "baktiden" och inte så mycket om framtiden.

TANKEN MED SKRIFTEN

- Berätta om våra erfarenheter av vårt samarbete mellan museum, hembygdsförbund, kulturarvsförening och förskola.
- Bidra till att ge museer, hembygdsförbund, kulturarvsföreningar och förskolor kännedom om varandras verksamhet, förutsättningar och möjlighet att samverka.
- Ge exempel på hur museer, hembygdsförbund, kulturarvsföreningar och förskolor kan samverka.
- Berätta om metoden vi använder för lärande genom kulturarv.
- Inspirera förskolor att arbeta mer med kulturarv i vardagen på förskolan och till lärande genom kulturarv.
- Ge enkla, konkreta och inspirerande tips på aktiviteter på temat kulturarv.

DET VAR SÅ HÄR DET BÖRJADE

På bronsåldersgården vid Vitlycke museum i Tanumshede finns en natur- och kulturarvsförskola sedan 2007. Förskolan var den första världsarvsförskolan i Sverige och drevs av Tanums kommun i samarbete med Vitlycke museum. En av tankarna med världsarvsförskolan var att här skulle förskolan och museet lära av varandras verksamheter och arbeta tillsammans med inriktning mot natur- och kulturarv i ett världsarvsområde, hållristningsområdet i Tanum. Elisabeth Corsander, museipedagog på Bohusläns museum, var under många år verksam i världsarvsförskolan.

Elisabeth och pedagogerna på Matildaskolan i Uddevalla möttes för första gången när Matildaskolan arrangerade kurser för förskolor med inriktning på Reggio Emiliapedagogik. Mötet ledde till att den pedagogiska verksamheten på Bohusläns museum inledde ett samarbete med Matildaskolans förskolor i Uddevalla. Första gemensamma aktiviteten var Förskolans dag 2011. Alla förskolor i Uddevalla kommun bjöds in till Bohusläns museum för en dag med aktiviteter på temat ”skapande”. Museets och Matildaskolans pedagoger planerade och genomförde olika aktiviteter som instrumentbygge, tygtryck, skapande av gemensamma konstverk samt leka historiska lekar.

Året därpå fortsatte samarbetet kring Förskolans

dag, nu många erfarenheter rikare. För att kunna fördjupa inriktningen på kulturarv ytterligare bjöds museets kulturarvskonsulent Marika Russberg in till samarbetet.

Efter några år ville vi erbjuda förskolor besök i en kulturmiljö och Bokenäs hembygdsförening, med lång erfarenhet av att möta skolelever, kom då med i samarbetet.

Med förenade resurser och gemensamma intressen möttes så våra olika erfarenheter, museum, hembygdsförbund, kulturarvsförening och Matildaskolans förskolor. Tillsammans ville vi undersöka barns tankar om ”förr i tiden” och genom att utgå från barnens egna funderingar och frågor tillsammans utforska kulturarv på flera olika sätt för att lära genom kulturarv.

Metoden vi använder innehåller flera olika moment och perspektiv och utgår från ett övergripande tema.

Momenten innebär att barnen utforskar och funderar kring äldre föremål; utställningar på Bohusläns museum; besök i förskolan av museet och hembygdsföreningen samt besök i en kulturmiljö. Momenten i metoden beskriver vi på sidan 14 och framåt.

Vi som samverkar i projektet ser många fördelar i ett långsiktigt samarbete för att kunna utveckla det över tid och göra det hållbart. Vi tänker att genom samverkan ser vi fler perspektiv och fler berättelser kommer till tals.

VILKA ÄR VI?

Bohusläns museum

Museet finns i Uddevalla och är ett regionalt museum. Vår pedagogiska idé bygger på delaktighet där vi utgår från elevens egna kunskaper och upplevelser. Vårt mål är att skapa öppenhet för olika uttrycksformer och kulturyttringar. Vi vill försöka vidga perspektiven och stimulera barn och unga till att få "fler ögon" att se med.

Vår pedagogik vilar på en vetenskaplig grund och bygger på ett humanistiskt förhållningssätt. Kunskap är något som skapas och det ligger i dess natur att kunskap förändras och utvecklas med tiden. Det vi vet idag kan se annorlunda ut i morgon.

För oss står mötet med barn och unga i centrum. Vi vill skapa en välkomnande atmosfär och stimulera till nyfikenhet och lärande. Vi räds inte svåra frågeställningar utan vi möter alltid barn och unga rakt, ärligt och med respekt. Vårt mål är att varje barn och ungdom ska göras delaktig. Lusten att utforska och upptäcka finns hos alla!

Våra tre nyckelord är:

Kunskap - vi förmedlar aktuell kunskap på en nivå anpassad efter gruppen.

Glädje - natur, kultur och konst är en källa till glädje och det vill vi dela med oss av.

Delaktighet - barn och ungas frågor och intresse styr aktivitetens innehåll.

Kulturarvspedagogik skiljer sig från vårt traditionella sätt att närma oss historien. Vanligtvis vill vi lära oss något om historien och det är förstås viktigt, men att lära genom kulturarv innebär att använda kulturarvet och det historiska perspektivet för att närma sig andra frågor, skapa sammanhang, inspirera och utveckla olika färdigheter.

Matildaskolan

Matildaskolan består av fyra förskolor i Uddevalla kommun: Källdal, Misteröd och Sunningevägen i Uddevalla samt Strumpan i Ljungskile. Matildaskolan arbetar utifrån Reggio Emilia-filosofin där barnens delaktighet i samhället samt att värna om vårt kulturarv är en central del av vår pedagogik. Det ingår också i förskolans uppdrag att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen vilket vi på Matildaskolans förskolor strävar efter att uppnå.

Inom Matildaskolan har vi också arbetat med de globala målen i vår pedagogiska verksamhet. Genom att ge barnen insikt om de resurser vi har att tillgå här på jorden och sammanfoga det med vår kunskap om hur det var förr, får barnen en grundläggande förståelse för hur det har sett ut, hur det ser ut nu, men också hur det kan se ut i framtiden. Genom att tro på ett hållbart samhälle, arbetar vi för att barnen ska behålla och utveckla alla sina uttryckssätt. Vårt samarbete med Bohusläns museum, Bohusläns hembygdsförbund och Bokenäs hembygdsförening ger barnen möjlighet att kunna lära genom kulturarv. Barnen får prova på att leva som om det vore ”förr i tiden”

och genom detta får de nya insikter och kunskaper. Tillsammans erövrar vi, både barn och pedagoger, ny kunskap vilket stärker känslan av samhörighet och gemenskap. Pedagogerna på våra förskolor skapar förutsättningar för barnen att lära känna sin närmiljö och de samhällsfunktioner som har betydelse för det dagliga livet samt att ta del av det lokala kulturlivet.

Ur läroplanen (Lpfö18)

Förskolan ska aktivt och medvetet påverka, stimulera barnen och omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar samt låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla:

- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra
- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor i vardagen
- respekt och förståelse för alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna
- ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och att aktivt delta i samhället.

Hembygdsrörelsen

Bohusläns hembygdsförbund och Bokenäs hembygdsförening

Bohusläns hembygdsförbund är en paraplyorganisation för nära hundra kulturarvsföreningar i Bohuslän med omnejd. Förbundet arbetar för att stötta och inspirera medlemsföreningarna i deras arbete att bevara, använda och utveckla vårt gemensamma kulturarv.

Kulturarvsföreningar, som till exempel hembygdsföreningar, förvaltar byggnader och samlingar av föremål och foton samt immateriellt kulturarv som berättelser, musik, traditioner och kunskap. Föreningarna arrangerar vandringar och visningar, bild- och berättarkvällar, midsommarfrande och musikarrangemang, hantverksdagar och hemvändardagar, traktordagar och teatrar och mycket mer. Föreningarna kan förvalta och visa allt från skolmuseer, sjöbodar och smedjor till kvarnar, kolerakyrkogårdar och köksträdgårdar.

En av hembygdsrörelsens viktigaste målgrupper är barn och unga.

I Sverige finns flera tusen kulturarvsföreningar varav Bokenäs hembygdsförening utanför Uddevalla är en. På föreningens hembygdsgård finns Svenseröds gamla prästgård, en adjunktsbostad från 1600-talet, en ladugård som idag är teaterlada samt ett magasin med en skolsal. Hembygdsgården ligger mellan ängar och åkrar nära Svartedalens naturreservat.

Föreningen har samlingar av föremål, dokument och foton och arrangerar allt från slättergille, vandringar och visningar till teatrar, viskvällar och ladjazz. Hos föreningens medlemmar finns mycket kunskap om livet förr, om hållbart förhållningssätt, om lokalhistoria och närmiljö tillsammans med ett stort engagemang för att berätta, visa och föra kulturarvet vidare till kommande generationer.

VAD ÄR KULTURARV FÖR DIG?

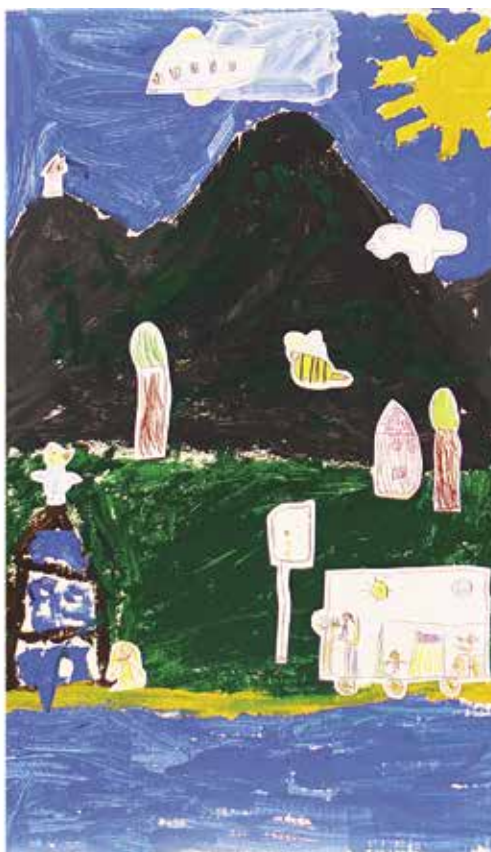
Kulturarv kan beskrivas på flera sätt

- Den tråd som binder samman historia, samtid och framtid.
- Alla materiella uttryck som föremål, byggnader och fornlämningar och immateriella uttryck som spår, minnen, traditioner, berättelser och kunskap.
- Vad tidigare generationer skapat och hur vi i dag uppfattar, tolkar och för det vidare.
- Något som tillhör oss alla.

Kulturarvet är inte statiskt utan skapas och omskapas av oss som lever idag, vi kulturarvar, alltså skapar morgondagens kulturarv. Varje tid bildar sig sin egen uppfattning om vad som är kulturarv och vad det betyder.

HISTORISKT MEDVETANDE OCH HISTORIEMEDVETANDE

Inom ämnet historia finns begreppen historiskt medvetande och historiemedvetande.

En person kan vara historiskt medveten, vilket innebär att personen är medveten om att något har ägt rum i det förflutna.

Historiemedvetande däremot innebär att en person upplever att dåtid, nutid och framtid hänger ihop. Historiemedvetande är alltså kopplat till uppfattningar om tid, hur händelser och förhållanden i olika tidsdimensioner står i förhållande till varandra samt upplevelsen av sammanhang mellan tolkningen av det förflutna, förståelsen av det närvarande och perspektiv på framtiden.

I projektet har vi försökt att skapa förutsättningar för en historiemedvetenhet för att vi ska förstå sammanhang, att allt hänger ihop och samverkar. Vi som lever idag påverkas av vad som hänt i dåtid, vi lever i nutiden och vi är med och skapar framtiden.

BARNS TANKAR OM TID

Att prata med små barn om historia och tid är en intressant utmaning. Små barns tidsperspektiv är inte helt utvecklat, men i femårsåldern sker en viktig utveckling i barnets tidsuppfattning. Det är också i den här åldern många barn börjar intressera sig för det förflutna. Nu kan barnet ordna händelser i kategorierna tidigare och senare.

För att belysa barnens tidsperspektiv har vi haft som utgångspunkt att fråga barnen kring och undersöka begreppet "förr i tiden".

Detta resulterade i synliggörande av barnens tankar om tid, att "förr i tiden" för barn kan innefatta allt från dinosaurier till mormor. Barn tolkar tid, till exempel vad som är gammalt, i det de ser. Det kan vara att en gammal sak ofta är rostig, jordig och trasig eller att en sak har använts av någon tidigare, till exempel av ett äldre syskon. För barn mellan fem och sex år så kan deras bebisskor eller en leksak som de fick för några år sedan vara något gammalt.

När barnen funderade kring begreppet "förr i tiden" så fanns också tankar kring idag och framtiden med. I och med detta aktiverades också en medvetenhet om begreppen dåtid, nutid och framtid - igår, idag och imorgon.

HELHET OCH HÅLLBARHET

Barns värdegrund etableras tidigt i livet och förskolan har en viktig del i detta. Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande samt främja en positiv framtidstro. I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla värden, traditioner och historia från en generation till nästa. Genom detta lägger vi grunden för att barnen på sikt ska tillägna sig kunskaper som de behöver för att bli goda medborgare i ett demokratiskt och hållbart samhälle.

För att barn ska förstå sin nutid är det viktigt att vi vuxna bidrar till att barnen får en förståelse för sin historia. Vi vill ge barnen en förståelse för helheten, att det som

människor gjorde förr påverkar oss idag och det vi gör idag påverkar framtiden. Detta gör vi genom att lära genom kulturarv.

Det handlar till exempel om hur jordens resurser nyttjades förr och nu och hur vi kan bidra till en hållbar framtid. Det är värdefullt att vi ger barnen kunskap och förutsättningar för ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö samt till natur och samhälle.

Samarbetet mellan olika aktörer i projektet bidrar till att öka barnens medvetande, kunskap och förståelse för värdet som finns i kulturarvet.

I projektet har också aktning och respekt kopplat till hållbar utveckling främjats, med aspekter på social-, ekonomisk- och miljömässig hållbarhet.

Barnens möte med museet och hembygdsrörelsen och vårt samarbete bidrar till att uppfylla ett flertal mål utifrån förskolans styrdokument (Lpfö18) och ger barnen värdefull kunskap att bära med sig livet ut.

KÄLLOR OCH KÄLLKRITIK

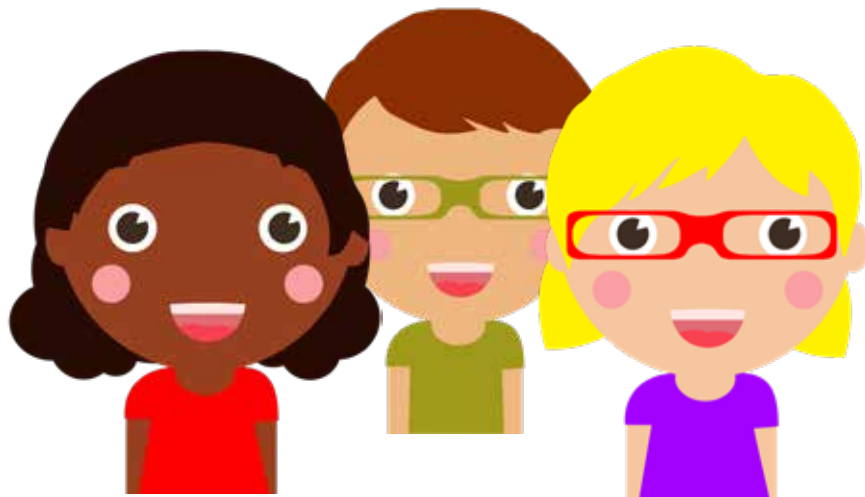
När vi sysslar med historia är det viktigt att ha ett källkritiskt förhållningssätt och att vara medveten om att beroende på vilka frågor vi ställer kan en och samma källa ge olika svar.

I vårt projekt är källorna föremål, kulturhistoriska miljöer och berättelser.

- Kring föremål kan vi ställa frågan om föremålet är en kopia eller äkta? Exempelvis kan en kopia fungera bra om vi vill beskriva hur något fungerar, men ett äkta föremål visar hur något verkligen var.
- En kulturhistorisk miljö kan vara autentisk, alltså orörd, men ofta är miljön, som till exempel en hembygdsgård, en sammansatt miljö som speglar olika tider och berättar många olika berättelser.
- En berättelse kan skilja sig åt beroende på vem som berättar, när – i tid – en berättelse berättas och om berättelsen är en förstahandskälla - en självupplevd berättelse, eller en andrahandskälla - en berättelse som berättas av någon som inte själv upplevt vad som hänt.

En bra källa är äkta, oberoende, samtida och tendensfri. En bra källa är den utger sig för att vara.

METODEN - SÅ HÄR GJORDE VI!

Vårt årshjul	15
Barns tankar om gamla saker	16
Barns tankar om återbruk	18
Tid och traditioner	19
Utställningar på Bohusläns museum	20
Besök i förskolan	21
Besöket på hembygdsgården	22
Sysslor på hembygdsgården	23
Röster från pedagogerna	27

I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk, kunskaper – från en generation till nästa och att stärka barnens kunskaper om hur deras val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig.

Genom samverkan - förskola, museum och hembygdsrörelsen - finns förutsättningar för lärande genom kulturarv, möten över

generationsgränser, historiemedvetenhet – sambandet mellan dåtid, nutid och framtid, samt förutsättning för ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt.

Utgångspunkten för metoden vi provat är barnens egna tankar och funderingar kring "förr i tiden". Vi har arbetat i process över en längre tid, där varje moment i metoden innebär att vi samlar erfarenheter genom barnens utforskande och att detta är med och formar den fortsatta processen.

Anledningen till att vi inriktat oss på femårsgrupperna är för att vi har uppfattat att i femårsåldern har barnens tidsuppfattning - tankar om tid och rum, utvecklats så pass att de kan ta till sig vad som är förr och nu.

Tänk på!

På följande sidor beskriver vi de olika momenten i metoden vi använder. Tänk på att det är möjligt att välja en eller ett par moment om inte alla moment är möjliga att genomföra.

DU VET VÄL att du kan ladda ner denna skrift från Bohusläns museums webbplats (bohuslansmuseum.se). Klicka på "För skolan", där finns också tillhörande häfte med tips och idéer på aktiviteter, material med mera för att enkelt kunna komma igång med aktiviteter kring lärande genom kulturarv.

VÅRT ÅRSHJUL

Januari

- Förskola, museet och hembygdsrörelsen möts och planerar upplägget för året: tema/teman, datum för aktiviteter med mera.

Februari

- Barnen får i uppdrag att ta med sig en sak hemifrån som de tror är gammal och gärna även återbrukad. Det kan vara en sak som de till exempel har ärvt eller en sak som de anser är gammal. Uppdraget är skrivet på ett hoprullat papper som ser lite gammalt ut och med ett tjärat hampasnöre runt. Barnen får också se bilder på äldre föremål och fundera och samtala om dessa och titta på filmer om livet förr, som Emil i Lönneberga, Madicken och Barnen i Bullerbyn och vi diskuterar likheter och skillnader mellan då och nu.

Mars

- Hembygdsföreningen och museet besöker förskolan. Barnen får höra om och utforska äldre föremål. Vissa av föremålen kommer barnen också att få se tillsammans med andra föremål vid besöket på hembygdsgården. Föremålen är valda utifrån årets tema, till exempel återbruk. Barnen har med sig sakerna som de valt ut som gamla saker och berättar om dessa.

April

- Utifrån besöket i förskolan så skapas en utställning som kommer visas på museet. Utställningen kan innehålla allt från barnens eget skapande till videoinstallationer.

Maj

- Förskolan besöker hembygdsgården för en dag med prova-på-sysslor på en gård som om det vore "förr i tiden".

Juni

- Sommarutställningen öppnar på museet.
- Samverkansparterna möts och utvärderar vårens aktiviteter.

Oktober

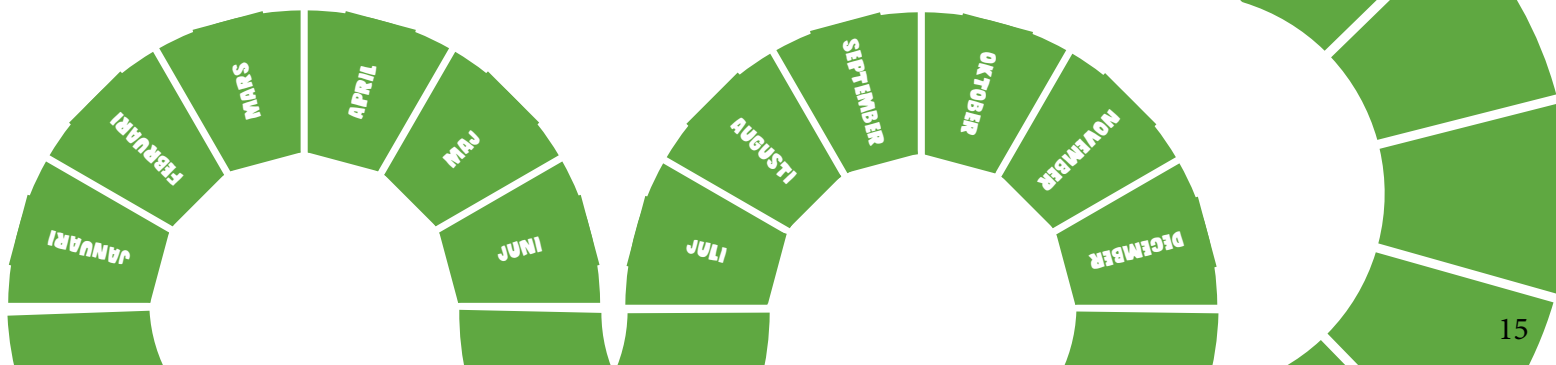
- Möte mellan museet och förskolan inför kommande julutställning. Vi diskuterar vad utställningen ska belysa utifrån årets tema/teman.

November

- Pedagogerna pratar med barnen kring deras tankar om traditioner kring jul.

December

- Julutställningen öppnar på museet.

BARNES TANKAR OM GAMLA SAKER

När vi startade projektet var vi nyfikna på vad barnen hade för tankar kring äldre föremål. Marcus Hermansson från Matildaskolan, besökte hembygdsgården och fotograferade äldre föremål. Barnen funderade kring föremålen och kom med förslag kring vad föremålen använts till.

Barnen fick i uppdrag att ta med en sak hemifrån som de tror är gammal. Barnen beskrev att gamla saker ofta är rostiga, jordiga och i vissa fall trasiga. En studsatta som är lite rostig är till exempel gammal enligt barnen. Tidsperspektivet kunde också vara längre hos vissa barn som valde en sak som barnets förälder använt eller ett gammalt svartvitt foto på en släkting.

Vad tror ni detta är?

*"Ett gammalt kök som
brunnit upp"
"Jag tror det är en
gammal sak"
"En säng"*

**När tror ni man
hade en sån?**

*"Förr i tiden när bilar
inte fanns"
"När riddarna fanns"
"Jag har sett en sån
i julkalendern"*

JÄRNSPIS

KAFFEKVARN

*"En sån där har mamma hemma
för att träna magen"
"Man pressar yoghurt med den"
"Kanske är en rullare som
ligger på en rullskiva"
"En press som man kan pressa
godis och göra kakor"
"Tejprulle"*

SKRIDSKO

*"Skridsko"
"En sjunkande båt"
"En kälke"
"Jag såg en sån i julkalendern"
"En kittel med väska på"*

"Mamma har en röd bunke. Den är 40 år gammal och kommer från mormor. Mamma och mormor har bakat massor med kakor i den här. När mamma och jag bakar kakor så tänker vi på mormor."

"Jag hade denna bok när jag var ett år så den är väldigt gammal. Även mina storasyskon hade denna när dom var små."

"Boken är ny men innehållet levde för många miljoner år sedan. Jag har valt Tyrannosaurus. T-Rex levde för länge sedan. Man har hittat fossil i Nordamerika."

"Om man tycker om en sak så kan man fortsätta använda den"

BARNES TANKAR OM ÅTERBRUK

Ett övergripande tema för projektet har varit hållbarhet, till exempel genom att vi diskuterat återbruk. Barnen fick ta med en sak hemifrån som är återbrukad, lagad eller som fått en ny funktion. Barnen valde till exempel en pekbok som de haft som ettåring och som även ett storsyskon använt eller en sak som fått en ny funktion. Vi pratade om vad vi gör när saker går sönder? Varför lagar vi eller köper nya saker?

*"Saker man tycker är fina kanske
man vill spara"*

"Plast är inte bra att slänga"

*"Ibland går saker sönder som inte går att laga.
Till exempel en dörr eller ett fönster
måste man ha hemma"*

*"Vi har ett bubbelbad hemma men
ingenting som man måste ha"*

TID OCH TRADITIONER

Ett tema vi arbetat med är traditioner eftersom det är en del av vårt immateriella kulturarv. Pedagogerna i förskolan har arbetat tillsammans med barnen utifrån barnens tankar och funderingar kring till exempel julen.

Ett annat tema har varit tid. Vi lät barnen måla ett landskap, sedan fick de måla samma landskap som de tror att det såg ut för miljoner år sedan måla hur de tror att landskapet kommer se ut i framtiden. Vi hade många intressanta diskussioner med barnen om hur ett landskap förändras över tid.

VARFÖR STÄLLER MAN UT GRÖT TILL TOMTEN?

"Tomten tycker det är gott"

"Vad ska man annars äta till jul"

"Eftersom det är tomtegröt"

"För då vet man att tomten har varit där"

"För att tomten ska veta att man vill ha julklappar"

"Tomten blir hungrig när han delar ut paketen"

"Han älskar gröt"

"Man kan ställa ut O'boy också"

UTSTÄLLNINGAR PÅ BOHUSLÄNS MUSEUM

Utställningarna sammanfattar barnens utforskande, tankar och skapande kring olika teman som till exempel återbruk, tankar kring traditioner som jul samt kring förr och nu.

Utställningarna har innehållit intervjuer, foton, teckningar, målningar, video-installationer, äldre föremål och barnens eget skapande.

UTSTÄLLNINGARNA GÖR ATT

- Samarbetet mellan museet, förskolan och hembygdsrörelsen synliggörs och kan inspirera andra att samverka.
- Förskolans verksamhet och projekt synliggörs för allmänheten.
- Vi stärker och förankrar barnens förvärvade kunskaper.
- Barnen tycker det är roligt att kunna visa upp vad de har skapat och lärt sig för anhängiga.
- Vi har använt utställningarna som ett sätt att "knyta ihop säcken" kring de teman vi haft i projektet.

BESÖK I FÖRSKOLAN

Före

Marcus från Matildaskolan har besökt hembygdsgården och fotograferat några av de föremål som barnen senare får se i verkligheten. Utifrån bilderna får barnen fundera och komma med förslag på vad de olika sakerna använts till. Pedagogerna antecknar barnens många tankar kring föremålen och detta blir utgångspunkt för det fortsatta arbetet kring äldre föremål och utställningarna på Bohusläns museum.

Barnen ser filmer som beskriver livet förr, som Emil i Lönneberga, Madicken och Barnen i Bullerbyn. Barnen får reflektera över hur det var att leva förr och vilka skillnader och likheter det finns mellan då och nu. Det dyker upp många

intressanta frågor och funderingar där vi ser att barnen vidgar sin förståelse kring begreppen tid och rum.

Under

Barnen får träffa några av de personer som de senare möter på hembygdsgården. Barnen får utforska föremål som till exempel tallrikar och skedar av olika material och ålder och gemensamt resonera sig fram till vilket föremål som är äldst respektive nyast. Det blir många intressanta diskussioner där barnen lägger fram olika teorier kring till exempel vilken av tallrikarna som är äldst och varför. En av tallrikarna har blivit lagad med metallstift, ett sätt att laga sprucket porslin då det inte fanns lim. Vi frågar barnen varför de tror

att man har lagat tallriken och inte slängt den? Det blir ett samtal kring vad vi gör när något går sönder och om hur vi kan laga saker idag för att kunna återanvända dem. Vi tittar på föremål som en trasmatta, en lagad kofta och en stoppad strumpa och pratar om återbruk. Under besöket pratar vi också om den kommande dagen på hembygdsgården. Vi lär oss gemensamt en ramsa och en sång som barnen sedan övar på inför besöket på hembygdsgården.

Efter

Efter besöket i förskolorna och utifrån erfarenheterna från mötet med barnen planeras förskolans dag på hembygdsgården med olika prova-på-sysslor. Aktiviteterna knyter an till läroplanen Lpfö18.

BESÖKET PÅ HEMBYGDSGÅRDEN

Bussen stannar en bit från hembygdsgården och barnen vandrar grusvägen fram och möter Gunilla, som är skolfröken för dagen. Hon delar ut äpplen som barnen får mumsa på den sista biten fram till gården. Väl framme vid gården samlas alla på tunet. Från hembygdsföreningen deltar Gunilla, Gunnar, Anna, Arnold, Roland, Agneta, Bettan, Lisbeth, Kerstin, Sixten, Eva-Lena och även hästen Loke. Elisabeth från Bohusläns museum och Marika från Bohusläns museum/Bohusläns hembygdsförbund hälsar barnen välkomna och tillsammans snurrar vi ett varv och tar oss på så sätt tillbaka i tiden. Nu kan dagen på gården, som om det vore ”förr i tiden”, börja.

Under en heldag i kulturmiljön, som blir en alternativ lärmiljö, får barnen prova på sysslor från förr. Vi har utgått från vardagssysslor på en gård i det gamla

bondesamhället, som till exempel att hämta ved och vatten, baka, kärna smör, tvätta, åka häst och vagn samt prova på att gå i skolan som förr, i en återskapad skolsal på hembygdsgården.

Barnen får uppleva en dag som om det vore ”förr i tiden”. De får en känsla av hur lång tid det tar att göra saker; hur tunga arbetsmoment kan vara; att det är nödvändigt att tänka i flera steg, till exempel för att förbereda för eld i spisen: att veden behöver huggas, torkas, bäras och så vidare och att hela tiden hålla ett öga på elden så att den inte slocknar.

Dagen ger tillfällen för barnen att få en ökad förståelse för hur natur och kultur samverkade då och samverkar idag.

SYSSLOR PÅ HEMBYGDSGÅRDEN

Kärna smör

I rummet intill köket sitter Elisabeth med en smörkärna. Elisabeth förklarar vad en smörkärna är och hur den fungerar. Förr gjorde man sitt eget smör eftersom det inte fanns att köpa. Barnen får kärna och se hur grädden omvandlas till smör och de blir förvånade över att det är så jobbigt och tar så lång tid att göra smör - men vad gott det smakar! Här får barnen en djupare förståelse för hur något som existerar i flytande form kan omvandlas till fast form.

Hämta ägg hos hönsen

Utanför ladugården möts barnen av Arnold och från hönshuset hörs hönornas kackel. Barnen tittar nyfiket in i hönshuset. En del barn lägger märke till spindelnäten som finns i hörnen. När barnen ser hönorna och tuppen börjar de nyfiket fråga Arnold om allt från hur ägg blir till och varför man måste ha en tupp? Barnen får räkna äggen som sen bärs in till köket. -Vad kom först, hönan eller ägget?

Hämta vatten i brunnen

Tillsammans går barnen till brunnen som ligger ett stenkast från gården. Arnold berättar att hämta vatten var något många barn gjorde förr. Varför då? Jo, då fanns det inte rinnande vatten inomhus. När brunnslöcket lyfts av fascinerar barnen av hur mörkt det är i brunnen och hur roligt det ekar när de pratar ner i brunnen! Arnold visar barnen vilken teknik som är bäst för att fylla hinken med vatten. Barnen märker att det inte är helt lätt att släppa hinken rätt så den fylls med vatten. - Oj vad tungt vattnet är!

Hämta ved till spisen

Vid vedboden står en huggkubb med en yxa. Det doftar trä från en hög med nyhuggen ved. Tillsammans staplar barnen veden i en korg. Man måste tänka på hur man staplar veden så att korgen rymmer så mycket ved som möjligt. Här får barnen experimentera med hur man bäst staplar veden för att få jämvikt och balans samt hur vedträdens form och antal påverkar varandra.

Baka bröd

I köket sprakar vedspisen. Barnen lämnar veden som de hämtat till Agneta och Bettan och får se när en av vedklabbarna stoppas in i spisen. Barnen tar plats vid det runda bordet där det finns deg och kavlar. Agneta och Bettan berättar vad degen innehåller och visar hur den kan kavlas ut. När barnen har kavlat ut degen till små kakor gräddas brödet på spisen. Nu är smöret också klart och kan bredas på det nygräddade brödet. - Åh, vad gott det smakar!

Klura kring föremål från förr

I salen i det stora huset får barnen utforska äldre föremål tillsammans med Gunnar. En gammal radio känner någon igen från farmors sommarstuga. De får prova att spela på en orgel där man måste trampa samtidigt som man spelar för att det ska låta. Gunnar berättar hur det gick till att köpa mjöl och socker när Gunnar var barn. Barnen får prova att väga upp ett kilo socker på en gammal väg. – ”Varför ser sockret så konstigt ut?”, frågar ett barn. Gunnar berättar då om sockertoppen.

Tvätta kläder och mattor

På gårdsplanen hänger tvätt på en tvättlina. Här finns också ett kar, en tvättbräda och en tvättvagg i trä. Kerstin och Lisbeth berättar om hur man tvättade innan den elektriska tvättmaskinen uppfanns. Barnen får prova att tvätta kläder och mattor med såpa, skurborste och tvättbräda och sedan hänga upp kläderna på tork. Barnen märker hur lång tid det tar att tvätta för hand och hur slitsamt det är. Under tiden barnen tvättar så pratar vi om hur vi tvättar idag och att vi människor är bra på att uppfinna saker som underlättar för oss i vardagen.

En lektion i skolsalen

När barnen kommer till skolsalen hälsar fröken Gunilla dem välkomna. Hon berättar att flickorna neg och pojkarna bockade när de hälsade ”förr i tiden”. Fröken kontrollerar om barnen har tvättat händerna och är rena bakom öronen. Sedan får flickorna en sjalett och pojkarna en mössa att ta på. Väl inne i skolsalen får barnen sätta sig vid gamla skolbänkar, lyfta på locket och ta fram griffeltavla och krita och skriva sitt namn. De får öva på alfabetet och en räkneramsa. Sen är det dags att sjunga några visor samtidigt som fröken spelar på orgeln.

Historiska lekar

Barnen samlas under de blommande äppelträden i trädgården. Marika berättar att de ska få leka lekar som kanske barnens farfarsmormor lekte som barn. Vi leker "Ormens svans": den som är längst fram är ormens huvud, som ska försöka få tag i den som är längst bak, ormens svans, utan att någon tappar taget. Det blir många skratt. I denna lek stärks barnens samarbetsförmåga.

I trädgården finns en jordkällare. Barnen får gissa vad byggnaden använts till. Vi pratar om hur mat förvarades innan det fanns kylskåp och frys.

Åka häst och vagn

Hästen Loke står förspänd framför en vagn på grusplanen på gården. Barnen får hälsa på hästen och klappa honom. Tillsammans tar de sedan en tur ut på landsbygden mellan åkrar och ängar. Anna och Roland förklarar att förr användes hästar på samma sätt som vi idag använder traktorer och andra jordbruksmaskiner. Barnen får höra om de sädesslag som kan odlas på åkrarna. Och om hur säd kan malas till mjöl till bröd eller användas som foder till djuren. Vi pratar också om det viktiga samspelet mellan djur och människa.

Tack för idag!

Under dagen finns stunder för utforskande på egen hand på platsen där vi samlas mellan aktiviteterna. Att leka tafatt bland äppelträden eller ligga på rygg i gräset bland vårblommor ger tid för återhämtning och kanske lite reflektion.

Vid dagens slut samlas vi alla på tunet igen, sjunger en sång eller säger en räkneramsa vi alla kan. Vi tar varandras händer och snurrar ett varv och så är vi tillbaka i vår egen tid igen.

RÖSTER FRÅN PEDAGOGERNA

”Det är spännande för barnen att diskutera och reflektera kring ämnet och definitionen av gammal och återbruk. Barnen tycker det är roligt att få ta med saker hemifrån och berätta kring det och även att det sedan ska visas upp på museet för andra människor.”

”Det gav barnen många tankar och reflektioner som de pratade länge om (även hemma). Det återspeglades även i barnens lekar.”

”Vi har fått en djupare insikt i hur vi kan prata med barnen om våra resurser samt respekt för att ta hand om både mat/odling och återbruk.”

”Barnen har fått en stor insikt i hur livet kunde se ut förr i tiden innan all elektronik och allt. De har fått uppleva dåtiden med besök i Bokenäs och fått prova på att gå i skolan förr i tiden. Dessa besök har varit så uppskattat och fått barnen att inte ta saker för givet.”

TILLSAMMANS

Elisabeth Corsander
Bohusläns museum

Marika Russberg
Bohusläns museum
Bohusläns hembygdsförbund

Marcus Hermansson
Matildaskolan

Erica Strand
Matildaskolan

Gunilla Karlsson
Bokenäs hembygdsförening

Metoden vi arbetat utifrån har, som redan nämnts, utgått från och tagit form utifrån barnens tankar och funderingar. Tillsammans med våra erfarenheter från de olika delarna i projektet har detta varit utgångspunkt för den fortsatta läroprocessen. Samtliga delar i projektet har vi kopplat till Lpfö18.

Genom ett långsiktigt samarbete mellan oss - museum, förskola och hembygdsrörelsen, lärde vi känna varandra, våra olika förutsättningar och arbetssätt. Vårt samarbete fick tid att utvecklas och fördjupas, vilket gjorde det hållbart. Vi tänker att genom samverkan synliggörs fler perspektiv och fler berättelser kommer till tals i lärande genom kulturarv.

Resultatet av vårt samarbete är en

djup erfarenhetsbaserad kunskap, att utgå från såväl i den pedagogiska verksamheten på förskolorna och Bohusläns museum samt hos kulturarvsföreningar.

Under tiden

Under projektets gång ägde Europaåret för kulturarv rum (2018). Projekt som uppfyllde uppsatta kriterier listades som goda exempel och fick använda kulturarvsårets logga. Vi ansökte om att komma med och *Allt från dinosaurier till mormor – från baktid till framtid* kom med som ett kulturarvsårsprojekt.

I arbetet med denna skrift har vårt arbete presenterats för världsorganisationen OMEP - Organisation Mondiale pour l'Éducation Pré-scolaire/World Organisation for

Early Childhood Education.

Svenska OMEP arbetar för barn i åldrarna 0-8 år, för att synliggöra barns perspektiv på alla frågor som berör dem i deras vardagsliv, för barns likvärdighet och för att öka barns möjligheter till inflytande och delaktighet i samhället. OMEP menar att vuxenvärlden måste bli bättre på att ta ansvar för barns rättigheter enligt barnkonventionen genom att bygga kulturer av hållbarhet.

Svenska OMEP ser att vårt projekt, *Allt från dinosaurier till mormor – från baktid till framtid*, stämmer väl överens med OMEPs mål att öka medvetenheten om lärande för hållbar utveckling bland barn, pedagoger och allmänhet. OMEP menar att vi i vårt projekt har samlat information om yngre barns tankar,

kom-
mentarer och förståelse för hållbarhetsfrågor, genom att verkligen lyssna till vad barnen uttrycker, vilket inkluderar de tre dimensionerna i hållbarhet (social, miljömässig och ekonomisk) samtidigt som de leder till ökad kunskap och handlingskompetens för alla deltagare.

Bohusläns museum

För vår pedagogiska verksamhet är det intressant och värdefullt att ha så långsiktiga samarbeten som möjligt. Att arbeta i en längre process med förskolor ger möjlighet för två olika arbetskulturer att mötas, inspirera varandra och dela erfarenheter och tillsammans utveckla nya idéer. I denna samverkan kan förskolan dra nytta av museets samlade kunskaper inom kulturhistoria och kulturarvspedagogik och tillsammans med försko-

lans pedagoger kan vi bredda förutsättningar för lärandet.

I samverkan med kulturarvsföreningar kan museet bidra med värdefulla kunskaper inom olika områden som arkeologi, etnologi, historia, konst och biologi samt kontinuerlig uppdatering inom forskningen. Museets kunskap kan ge kulturarvsföreningar tillgång till aktuell forskning inom museets kunskapsområden och pedagogiska metoder. Tillsammans med hembygdsrörelsen kunskaper och erfarenheter skapas en gemensam kunskapskälla med många olika perspektiv.

Matildaskolan

För oss är ett samarbete med olika samhällsaktörer värdefullt då barnen ska känna sig som en självklar del av samhället. Vi vill uppmuntra barns nyfikenhet, kreativitet och intresse kring kulturarv då det stärker barnens identitet och självkänsla. Detta ligger sedan till grund för att ge barnen ett aktivt intresse för att bidra och delta i ett demokratiskt samhälle.

Bohusläns hembygdsförbund

För hembygdsförbundet är delaktighet i denna typ av samarbeten värdefullt. Förbundets medlemsföreningar med sina natur- och kulturarvsmiljöer används som alternativa lärmiljöer och föreningens kunskaper och erfarenheter kommer fler till del, generationsmöten sker och kulturarvet blir en naturlig del i lärandet hos barn och unga.

Bokenäs hembygdsförening

För föreningen är samarbeten både inspirerande, roligt och viktigt. En av hembygdsrörelsens viktigaste målgrupper är barn och unga. Vi vill förmedla föreningarnas kunskaper och erfarenheter om materiellt och immateriellt kulturarv till kommande generationer. Samarbetet med Bohusläns museum ger också möjlighet att vidga vårt kontaktnät med förskolor och skolor.

VAD HÄNDER NU - HUR TÄNKER VI FRAMÅT?

Samverkan kring lärande genom kulturarv kan ske i det stora och i det lilla. Det kan vara att i förskolan prata och visa barnen vad kulturarv kan vara, att bjuda in barnens mor- och farföräldrar att besöka förskolan och berätta om hur det var att vara barn förr. Det kan också vara att inleda samarbete med museum och kulturarvsförening kring gemensamma aktiviteter under ett helt år, eller över en längre tid.

Vår förhoppning är att skriften kan inspirera andra förskolor, museer och kulturarvsföreningar att samverka mer och att inspirera till att involvera kulturarv än mer i vardagen på förskolan. En annan tanke är att skriften kan vara utgångspunkt för till exempel inspirationsdagar i kulturmiljöer för både barn och pedagoger.

Genom samverkan kan vi utbyta kunskaper och erfarenheter kring lärande genom kulturarv. Vi uppnår inte bara läroplanens mål utan vi lägger en viktig grund till barnens identitet för att bli goda samhällsmedborgare. Vi hoppas också att de upplevelser och minnen som barnen får med sig ger värdefulla erfarenheter och kunskaper att bära med sig livet ut.

LITTERATUR OCH BILDER

Källor och litteratur

Barns uppfattning av tid - en kvalitativ litteraturstudie om tidsuppfattning hos barn i de yngre åldrarna. Alida Carlsson och Jenny Lindén. Uppsats.

Dialogbasert undervisning; kunstmuseet som læringsrom. Olga Dysthe, Nana Bernhardt och Line Esbjørn.

Dom gör med hjärtat - kulturarvs-pedagogikens teori och metod. Anita Synnestvedt.

En meningsfull historia - Didaktiska perspektiv på historieförmedlande museiutställningar om migration och kulturmöten. Cecilia Axelsson.

Hembygdens barn och skola. Sveriges Hembygdsförbund.

Konsten att lära och viljan att uppleva - Historiebruk och upplevelsepedagogik vid Foteviken, Medeltidsveckan och Jamtli. Red Peter Aronsson och Erika Larsson.

Kulturanalyser: ungdom, utbildning, modernitet : essäer. Thomas Ziehe.

Små barns perspektiv på ett kulturarv. En rapport framtagen av Litteraturhuset i Sandviken i samarbete med Länsmuseum Gävleborg och Ovanåkers kommun. Anna Nirs Westlund.

Tidsresan - Lek och fantasi som pedagogisk metod. Britt-Marie Borgström.

Se oss i berättelsen. Håkan Jenner.

Bildförteckning

Sid 9, 16 - Bilder på föremål från DigitaltMuseum.se

Sid 10 - *Barnen på Källdals förskola utforskar dåtid, nutid och framtid.*

Sid 11, 12, 17 - *Barnen på Källdals förskola utforskar hur man levde förr.*

Sid 17 (julbocken) - *Barnen på Strumpans förskola utforskar traditioner.*

Sid 23 - Svenseröds gamla prästgård 1956. Idag finns prästgården på Bokenäs hembygdsgård. Foton ur Bohusläns museums arkiv.

En inspirationsskrift om lustfyllt lärande genom kulturarv för förskola, museer och kulturarvsföreningar.
Välkommen att följa med på vår resa där vi utvecklat en metod för lärande genom kulturarv.

BOHUSLÄNS
MUSEUM

matildaskolan

Bohuslän
hembygdsförbund

Bokenäs
Hembygdsförening

